

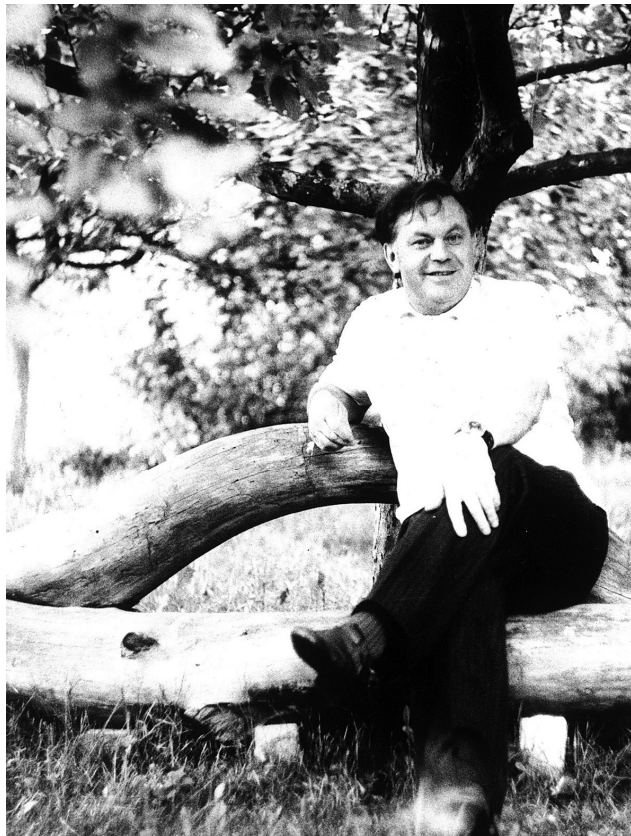
Poetas Pranas Raščius: tarp Aukštaitijos ir Dzūkijos

Vyresnės kartos puvočiškiai turbūt dar pamena prieš kelis dešimtmečius Puvočiuose išsėtis mėgusių poetą Praną Raščių. Juk kone penkiolika vasarų poetas praleido šiame kaime prie Merkio.

Tačiau Prano Raščiaus gyvenimiškoji kelionė prasidėjo kitame krašte – Aukštaitijoje. Būsimasis poetas gimė Utenos rajone netoli Užpalių. Kaip ir nemaža to meto jaunuolių, siekė aukštojo išsilavinimo, profesinės saviraiškos. Tad likimas vedė per miestus iki paties Vilniaus, kuriame Pranas Raščius įleido šaknis, sukūrė šeimą, dirbo literato darbą.

Daugelis tos kartos žmonių, atvykę iš kaimo ir įsikūrę sostinėje, ilgėjosi tėviškės bei kaimiškojo paprastumo. Daugelio širdis kvietė „atgal į gamtą“ bent per atostogas.

Pranas Raščius buvo aistringas žvejys ir labai mėgo upes, juk ir giminėje tekėjo upė Šventoji. Tad Puvočius atostogoms poetas pasirinko neatsitiktinai – Merkys buvo viena iš mėgstamiausių poeto upių, prie kurios pažvejoti, pailsėti ir kūrybinio įkvėpimo pasisemti jis vykdavo gana dažnai.

Pranas Raščius Puvočiuose apie 1980 metus.
Nuotrauka iš Andriaus RAŠČIAUS albumo.

Puvočius nuo seno mėgo grybautojai, žvejai bei kitų gamtos teikiamų džiaugsmų mylėtojai. Čia vykdavo vadinamieji baidarininkų „sąskrydžiai“ ir žvejų „muselininkų“ susibūrimai, čia praktiškai atlikdavo būsimieji biologai iš aukštųjų mokyklų. Nors anuomet nebuvo interneto, bet apie Puvočius žinojo net ir Vilniuje!

Iš pradžių Pranas Raščius su šeima apsidodavo pas puvočiškį Joną ir Pranę Barysus. Poetas pamilo Puvočius ir, atsiradus galimybei, įsigijo kaimo pakrastyje esančią sodybą. Sodyba buvo apleista, tad poetas daug ką įrengė savo rankomis, o kaimynas Vaclovas Kanopka pagamino originalius virtuvės baldus. Šis Dzūkijos kampelis ilgam tapo visos šeimos mėgstamu prieglobsčiu.

Pranas Raščius gerai sutarė su kaimo žmonėmis, buvo gerbiamas, laukiamas ir dažnas svečias dzūkų namuose. O poeto sodyboje svečių taip pat netrūko: apsilankydavo menininkai, miškininkai, žvejai, mokslininkai ir, žinoma, „vieciniai“ iš Puvočių. Pranas Raščius buvo paprastas ir nuoširdus, rasdavo bendrą kalbą su visais kaimo gyventojais.

Suprantama, Dzūkija paliko pėdsaką ne tik poeto gyvenime, bet ir kūryboje. Puvočių kaimui poetas parašė eilėraštį, kuris taip ir vadinasi – „Puvočių kaimui“. Dzūkijos motyvas taip pat suskamba eilėraštyje „Grybaujant“, na, o Dzūkijos upės vinguriuoja ne viename poeto eilėraštyje. Štai Merkiui ir dešimčiai jo intakų yra sukurtas 10 eilėraščių ciklas „Prie Merkio dukterų ir sūnų“.

Poeto eilėraščiai buvo suprantami ir literatūrą išmanančiam, ir paprastam kaimo žmogui, juk poetas rašė apie amžinąsias vertybes – tėviškę, žemę, gamtą, žmogiškumą.

Pranui Raščiui atminti po jo mirties Dzūkijos miškininkai kartu su rašytojais Puvočiuose pasodino 55 (tiek metų poetui būtų sukakę po mėnesio) ąžuoliukų alėją. Ši alėja yra simboliška ir kita prasme: poetas labai mylėjo miškus, jų išsaugojimo bei medžio sodinimo temomis sukūrė ne vieną jautrų eilėraštį, na, ir pats mielai dalyvavo miškų sodinimo akcijose.

Sodyboje buvo pastatytas ir stogastulpis, kurio autorius – Dzūkijos skulptorius Antanas Česnulis. Stogastulpyje iš poeto eilėraščio iškalti žodžiai: „Srovė Merky dar spinduliuoja...“

Andrius RAŠČIUS

PRIE GRŪDOS

Koks sraunumas
ir koksai skaidrumas
amžinai jaunatviškos Grūdosi!

Šypso saulė iš gelmės juodos,
ir ant dugno žydi alksnio krūmas.

Akmenėliai – tartum gintariniai,
gintarinis ir upėtakis šalia...
Rašo paukštis balta plunksnele
savo vardą vandenių žydrynėj.

Rodos, skuba
ji iš savo rūbo
išsinert,
į Merkio glėbį pult...
O paskui vėsia migla nudulkt
ten, kur ažuolas pasenęs klūpo

Kur gyvenimas,
kur tavo meilė skuba?..

PUVOČIŲ KAIMUI

Žolės pernykštės
kaip rykštės
styro upelio pakrantėj.
Rudenį antys čia krykštė,
kregždės padangėje
sklandė...

Pernai čia lijo,
prilijo
sietuvas, šulinius, ežerus,
žiedus laukinių lelijų
ir padūmavusius vakarus.

Ir mano kiemą prilijo
iš paslaptingos aukštybės
liepos ir beržo žarijų,
ir palaimingos ramybės.

Alksniai nenoriai čia rengės,
vyto lėtai apynojai...
Čia tu akimirkas brangias
man amžinai dovanojai.

Net kai alksnynai šalnoti, –
skaudžiai širdies nenuliūdini.

Ar tu
gali dovanoti
man dar ne vieną rudenį?..

Mielas Dzūkijos kampeli!..

*Pranas Raščius su žmona Danute ir sūnumi Andriumi Puvočiuose
apie 1977 metus. Nuotrauka iš Andriaus RAŠČIAUS albumo.*

VAŽIUOKIM, DRAUGE...

Lietus rudeninis merkia...
Važiuokim, drauge, prie Merkio,
kur, upėn šakas sumerkę,
vasarą medžiai apverkia...

Važiuokim iš miesto, drauge,
į kvepiančią bulvėm palaukę,
išvysim, kaip gervės traukia,
kelionių šauksmo sulaukę.

Išgirsim rūpestį dzūko,
kad oras visai padūko...
Ir pienu boluojančio rūko
prigersim lyg iš puoduko.

Prieisim prie upės tykiai
(kur? – niekam tik nesakyki!..)
Įneš jos srovė ir šį sykį
krūtinėn gražų laimikį.

Važiuokim prie Merkio, drauge,
kur kryžiai paskendę dilgėse.
Išvysim,
kaip gervės traukia,
pajusim
namų švelnų ilgesį.